

Լորեալ կացութիւնը փոխելու համար եղած ըլլայ, քիչ թուր մեծամեծ տէրութեանց գործերուն և պատերազմական նաւերուն թիւը քիչցունելու վրայով: Եւ որովհետեւ ներկայ պարագաներուն մէջը եղած երևելի վէճերուն մէջն է այս բանը, շատ հաւանաւոր է՝ թէ Գրեյտէրիս Կիլլով և Նիկողայոս Կոյսը քաղաքական գործող վրայ խօսելով, անշուշտ յիշեալ գլխաւոր վէճին վրայօք ալ խօսք եղած է. բայց մինակ ըլլալով անոնք, թէպէտեւ ինչ ընթացք որ պիտի ունենան այս գործոյն մէջ միաբանութեամբ հաստատած են, բայց չեն կրցեր բան մը որոշելու:

ՃԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Յունաստանի առևտուրին վրայ:

Յունաստանի աղետալութիւնէն առաջ Հելլենացիները ըստ մեծի մասին նաւարկութիւն կրնէին հաճկաստանի նաւահանգիստներուն մէջ. ու նաւերու վարձքին ցած գինովը՝ գրեթէ իրենց սեպհակնամբ էին (սամանեան տէրութեան բոլոր վաճառքները զանազան նաւահանգիստներու տանելու. ասանկով ծովային առևտուրը բոլորովին յունաց ձեռքն էր անցեր):

Յունաստանի ապստամբութեան տետներ տրգիւնէցան առ նաւարկութիւնները, նաեւ վաճառակաւութեան համար նաւահանգիստներուն մէջ հաստատված գործաւնութիւնները ջնջուեցան. սակայն յամին 1830, Հելլենացիները կարող եղան վերստին ձեռք ձգելու, շատ ատենէ ՚ի վեր տրգիւն ված գործերը: Աս թուականին վերջեր՝ յունաց նաւարկութիւնը զորութիւն առաւ. վրան զի հունաստանի պաշտպան եղող տէրութեանց դեսպանները՝ որ Կոստանդնուպոլիս կը գտնուէին, (սամանեան տէրութեան հաւանութեամբը վրձնեցին որ՝ Հելլենացիք կարող ըլլան հաճկաստանի նաւահանգիստները մոնալու. միայն թէ պաշտպան տէրութեան

թեանց գործակալներէն մէկը անոնց նաւերուն այցելութիւն ընէ: Ուստի յիշեալ թուականէն սկսեալ Յունաստանի առևտրական գործաւնութիւնները վերստին հաստատվելով՝ շուտով առաջ գացին:

Յամի հետեւ 1835, Յունաստանի մէջ 1433 նաւ կար, որոնց 955 հատը 2 դոնայէն մինչև 30 դոնայէն կը կրէին, և 478ը ևս՝ 30 էն ինչպէս 300 դոնայէն: 1838 ին սկիզբները՝ 3269 յունաց նաւ կար, որոնց ընդամենը 88502 դոնայէն կրնէին կրնալ. և բոլոր առ նաւերուն մէջ 14901 նաւաստիներ կը գտնուէին: Ու երջապէս 1839, յունական սկիզբը եղած հաշիւին նայելով՝ առ նաւարկութիւնը այնքան առաջ գացած էր որ նաւերուն թիւը ինչպէս 3345ի կը հասնէր. դոնայէն 89642, նաւաստիներուն թիւը 15281. սակից յայտնի կըլլայ որ մէկ տարւան մէջ էկելիքի է 76 նաւ, 1140 դոնայէն, 380 նաւաստիներ: 1831 ին յունաց նաւարկութեան ընդհանուր շարժումներին ատենը, որ 2685 նաւ ունէին, անոնցմէ 2107ը միայն հաճկաստանի նաւահանգիստները կը բռնէին:

Հելլենացիները շատ ջանացին որ իրենց նաւարկութիւններուն համար առևտուրի դաշնադրութիւն մը հաստատեն Ռ. Գրանը հետ:

1838 ին կարծեցին թէ պիտի հասնին իրենց բողձանքին, Կոստանդնուպոլիս ու Լոնտոնյու մէջ որոշեալ դաշնադրութեան 8 երրորդ յաջաւորի օգնութեամբ հաստատուել ուզելով. բայց Ռ. Գրանը 1838, յունիս 8 ին յայտարարութիւն մը խրկելով Յունաստանի պաշտպան տէրութիւններուն, իմացուց որ անհրաժեշտ բան է դաշնադրութիւն ընել. Յունաստանի հետ մէկզմէկու փոխադարձ նաւարկութիւն ըլլալու վրայով. որովհետեւ հաճկաստանէն շատ բան Յունաստան կըլլայ, և Յունաստան գրեթէ բան մը չի կայ որ հաճկաստան խրկուի: Ենցած տարի ևս Հելլենացեայ արտաքին գործքը պաշտօնատար Մ. Օսկրոֆթսը ջանաց առևտուրի դաշինք մը ընել. բայց իր կառավարութիւն

նը չուզելով հաստատել զայն, Ռ. Գրանը անանկ մասնաւոր պայմաններ դրուելու Հելլենացեայ համար, որ ստիպուեցան վերստին եւրոպացի դեսպաններուն պաշտպանութեանը տալու ինի:

Ենմենէն առաջ Լատրիայի տէրութիւնը՝ իր քաղաքականութեանը օգտին, և Յունաստանի հետ ունեցած վաճառակաւութեան թաղման զորքերուն համար, 1835 մարտի 4 ին, Հելլենացեայ հետ առևտուրի դաշինք մը հաստատեց. նմանապէս Պէլձիդայի տէրութիւնը ևս դաշինք ըրաւ:

Յունաստանի մաքսին օրինադրութիւնը հաստատուեցաւ Կարթի տի Ռամանայի մէջ՝ 1830 մարտի 25 ին. և բոլոր դուրս երթալու ու ներս մտնալու տարանքներէն մաքս առնուելու համար զին կարուցեցաւ:

Բոլոր ձեռադրոյներուն (մանիֆատներ) և կշառվելու տարանքներուն հրամանագիր տալու համար որոշուեցաւ որ հարուրին 1 առնուի, ու թիւթ և մեծ կտոր բաներուն՝ հարուրին 2, ապրանքայն տրեքին ամբողջ գումարէն հարուրին 20 արականցունելով:

Համարանոցին մէջը պահելու համար՝ որ վերը ըստած տուրքերը կը վճարուի, միայն իրեք ամիս համար է. յետոյ թէ որ չի վերցունեն, իրեք ամիս ևս մնալու ժամանակ ինքընէն են, երկին հատուցանելով յիշեալ տուրքը. և թէ ոչ ուղի մէկը իր տարանքը ինք ամիս մաքսատան մէջ թողուլ, անտունը պէտք է որ հաւաքադրի հատուցանեն. բայց ինք ամիսը լրանալէն հոռի կը պարտաւորի վաճառքը գուրա խրկել կամ նոյն քաղաքը ծախել:

Յունաստանի մէջ վեց նաւահանգիստ կան, ուր տեղ որ իշխանութիւն ունին տարանք պահելու. շատ ժամանակ Երա մինակ վայելից առ արտօնութիւնը. բայց հիմայ Եթէնքի, Բադրասի, Կարթի տի Ռամանայի, Կարթի, ու Եթէնքի մէջ ևս հրամանագիր տալու գրաւուաններ բացուեցան:

Մաքսի տուրքէն ՚ի զատ, նաւարկութեան հա-

հարցունել քաղաքութեամբ, ինչպէս սովորութիւն է նաեւ Լաւրիայի երևելի ժողովքներուն մէջը. չի վայելէր ամենեւին որ ընկերակիցներէն մէկը անարգենք, իրեն ունեցած կարծիքին համար, կամ ծանր խօսք մը ըսենք, թէպէտեւ մեզմէն պոկի մէկ մը ըլլայ ըստ ամենայն մասին. քանզի ժողովրդին մէջը գտնուի է, իրաւունք ունի իր կարծիքը յայտնել. սակայնք թէ՛ անիկա քիչ մը անզգուշութեամբ ու անխոհմտութեամբ կը խօսի, մենք որ մեծ ենք կը վայելէ որ զանիկա շահներ շահանք մեր զաւկին պէս, ու ներդաժիտ ըլլանք անոր թեթեւատութեանը, թող տալով որ ինքը իր ըրածէն ամէն ինչ ևս քիչ: Միջակ վիճակի անձինքներն ալ ասանկ մէկ աղբային ժողովքի մը մէջ իրենց անձին չափը ծաննալ կը պարտաւորին, անվայելուէ կամ անարգանք զոյց չընել, ու կարծիքին անսխալ համարելով, իրենց խօսքը ըլլալու չաշխատիլ. ապա թէ ոչ՝ աղբասիրութեանէն շատ կը հեռանան: Սկզբն մեծերը, թէ տարիով և թէ ատենաւորով, միշտ մեղմ շատ բան գիտեն, շատ փիլաւածներ եկեր է գլուխին, կառավարութեան երևելի պաշտօնատարներուն հետ միշտ անտուութիւն կրնան. ուստի առաջարկով ան աղբային գործին կատարման միջոցը, կարելի է որ անոնք մեզմէն աղէկ գիտնան: Սկզբն պէս աղբասիրութիւնը կը պահանջէ որ ժողովքի մը մէջ ամենքս ալ հա-

ւասար եղաւորք համարելով, մէկզմէկ ամենեւին չի դժարարինք, մանաւանդ աղբային խորհուրդը կը զարմանան:

Ինչու որ ամենեւեմ ալ նպատակը գրեթէ մի է նոյն է. այսինքն աղբին օգուտը, լուսաւորութիւնը ու յաւաքադրութիւնը: Բայց գործադրարար շատ անգամ աս բարիքները ստանալու միջոցին ու կերպին համար ունեցած կարծիքնուս վրայօք համաձայն չենք. ուստի ամեն մէկերնիս մէկմէկ կողմը քաշելով, բան մը առաջ չերթար, ու աղբին մէջն ալ լուսաւորութիւնը ու ուսումնականութիւնը ծաղկելու տեղը, կերպ կերպ անկարգութիւններ կը ծնանին: Եսանկ գործադր ու ցաւալի պարագաներուն մէջը, խոհեմ ու բարեսէր անձինքները կը պարտաւորին իրենց աղբասիրութիւններն յայտնել, աղբին սիրուն դժ ընելով իրենց պատաւ սիրութիւնը և ուրիշ իրաւունքներն. և չէ թէ՛ մեր ըսած կերպովը չըլ սրուն համար աղբօգուտ գործին առաջ երթալուն արելիք ըլլան: Եսոր հակառակը նայեցանք թէ մեր ընկերները մե, բարի առաջարկութեանը չեն համոզիր ու չեն հետևիր, մենք կը պարտաւորինք ՚ի սէր աղբին անոնց հետևել. ինչու որ անշուշտ անոնց միջոցը ու գիտաւորութիւնն ալ գէշ չէ, աղբին յառաջարկութեանը ու լուսաւորութեանը կը նայի. քանզի ինչպէս որ աս ճախ սկիզբը ըսինք, գիտութեամբ

աղբին գէշութիւն ուղղ չի գտնուիր կամ խիստ քիչ է:

Թէ որ ստանկ աղբասիրութիւնով վարվելու ըլլանք մէկզմէկու հետ՝ հպարտութիւնը մէկ կողմը ձգելով, ինչպէս երջանիկ պիտի ըլլանք արդեօք. քանի բարեքաղաքութիւններ վարձատրեն պիտի զմեր սէրը ու միաբանութիւնը. որոնցմով աղբերնիս օրէ օր առաջ պիտի երթայ ըստ ամենայն մասին, ու ուսումնականութիւնը օրէ օր ծաղկելով մեր մէջը, մենք ալ քիչ ատենէն ետքը լուսաւորեալ աղբերուն դասը կրնանք մտնալ: Աղբասիրներէն շատերը աս ըսած իրջանիկ վիճակի համար կը յուսահատին, ու մեր աղբին մէջը սէր միաբանութիւն չըլլար կըսեն: Սենք՝ ատ արտմառիթ կարծիքով չենք, մեր յայտը ու ակնկալութիւնը հաստատ է, թէ հստոց աղբը՝ որովհետեւ ուսումնականութեան յարգը սկսաւ ծաննալ, գիտութիւնները կը յարգէ ու կը սորվի, անշուշտ օրէ օր պիտի լուսաւորվի. որով սէրը ու միաբանութիւնն ալ մէջերնիս աղէկ կը հաստատվի. վրան զի գիտուն ու ուսումնական անձը բարոյական ալ կրնանայ. ալէկ բարոյական բանեցող անձը եղաւորասէր է. եղաւորասէրն ալ բնականաբար աղբասէր կըլլայ: Սենք այնպէս կը կարծենք թէ՛ մեր աղբին մէջը և լաւ երկրաւորութեան ու առևտրութեան գլխա-

մարտի տարեց հաստատուեցաւ Սիրիա ։ Վարձու տի
Սամանիա ։ Վարձու Վարձու Վարձու Վարձու
նի և Վարձու նաւահանգիստներուն մէջ ։ այն
նաւերը որ 20 դոնայէն աւելի բեռ կ'առնեն ։ ամեն
մէկ դոնային 6 լիփրաս կը հատուցանեն ։ ուրիշ
նաւահանգիստներուն մէջ 9 լիփրաս ։

Կանոն դրւած է որ օտար տեղւոյնքներէն եկած
նաւերը որ իրենց բերած բեռը պարտէքէն ետե
ուրիշ բեռ կ'առնեն ։ կը պարտաւորին տուրքը ամ
բողջ վճարելու ։ Թէ որ բեռը պարտէքէն ետե պա
րտապ կը դառնան ։ կամ դատարկ գալով կը բեռ
նաւորեն ։ երկու երրորդ մասը կը հատուցանեն ։
բայց եթէ դատարկ կուգան ու աւանց բեռ առնե
լու ետ կը դառնան կամ Թէ բեռնաւորութեամբ գալով
բեռը դուրս չի հանած ետ կը դառնան ։ ան առնեն
միայն երրորդ մասը կը հատուցանեն ։ Վնանաւորը
որ չ'ունաստանի մէջ մէկ նաւահանգիստէն մէկալը
երթալու ըլլան ։ տուրքին կէսը կը հատուցանեն ։
Վնան նաւ բեռնաւորութեամբ կը սեպուի Թէ եւ բեռ առ
նելը դեռ ըննցուցած չ'ըլլայ ։ Վնան նաւերը ո
րոնք օգին գէշութենէն կամ Թէ ուրիշ պատճառով
մը ուղեն մէկ տեղ մը կ'ենալ ։ կրնան նաւահան
գիստները մտնալ ու ութը օր կենալ աւանց բան
մը վճարելու ։ Թէ որ նաւէն մարդ դուրս չ'ըլլէ ու
յամաքի հետ հաղորդակցութիւն չ'ընէ ։

(մնացորդը հետեւեալ թիւով ։)

ԶՄԻՌՆԻՒՆ

Հնդկատունու հայադքի մեր եղբայրներուն գո
վելի հայրենասիրութիւնը յայտնելու ։ ու համ կա
տանի մեր ազգակիցներուն ուսումնասիրութիւնը
ու ազգասիրութեան եւանդը շարժելու համար ։ հե
տեւեալ ծանուցումը կը հրատարակենք որ մեր ազ
նիւ ու հոգեծանօթ բարեկամները Սնկապոլի
Պարտնայք Սէթ եղբայրք գրերէն նոյն քաղաքի հայ
ազգիներուն ։ որով բաւական ստորագրողներ գտե
ն մեր օրագրութեանը ։

որ պատճառով ուրիշ բան չէ բայց միայն ազգաս
իրենք ։ ուսկից կը ծնանի հպարտութիւնը ։ որն որ
հիմնականօրէն կը տիրէ մեր ամենեւնու վրայ հասա
րակօրէն ։

Իսկ Թէ որ անգամ մը ինքզինքներուս գանք ու
աչքերնուս վրայէն քողը (փերտէն) վերցնենք ։ իս
կոյն կ'իմանանք մեր տկարութիւնը ։ Վնան Թէ որ խե
ղցի ըլլալուս համար ։ կամ հարուստ ու աստիճանի
և պատու տէր ըլլալուս համար կը հպարտանանք ։ մէկ
հնդ մը մեր տեսութիւնը դէպի Վարդապարտները ։
որ տեղի եղած գերիմաստ ու բարոյահարուստ մար
դիքները մեզի հետ բաղդատելով անշուշտ շատ ամօ
թով կը մնանք մեր սնապարծութեանը ու հպարտու
թեանը վրայ ։

Իսկ ասանկ օգտաւէտ մտածումներ և բազա
տութիւններ ընելու ։ ու անկէ հետեւումներ վրայ բե
րելու համար ալ քիչ շատ ուսումնասիրութիւն պէտք
է որ ունենանք ։ Ուստի հիմնականօրէն իւրեր ազգա
տիրներուն աշխատութիւնը ու ջանքը ընդարձակութիւ
նը ու ուսմանը ազգին մէջ տարածելը ըլլայ պիտի ։
անկէ ետքը յայտնիս հաստատ է Թէ ։ սերը ու միա
բանութիւնը բնականաւոր կը հետեւի ։ Իսկ մեր դժ
բաղը ազգին մէջ եղած հիմնական ցաւալի երկպառա

Լու հատրէն ազգակիցն իմ որք բնակին 'ի
Սնկապոլի ։

Վնանուցում ։

Լպտէն խիստ ցանկալի դարձաւ ու ժամանակի
սրժանի ըրաւ մեզի Վնանաբարձրիս հասնել
որուն մէջ կը տեսնանք ու կը կարգանք անհկ մէկ
բան մը ։ որուն շատ ժամանակէ 'ի վեր կը վախա
ղէին միւր նախնիքը ։ բայց դժբաղդաբար չի կըր
ցան տեսնալ ։ Կուղիք ըսել Վրշապա Վարդապարտ
կոչված հայերէն օրագիրը ։ որ տարի մըն է կը
տալի խզմիւր քաղաքը որուն մէկ բանի թիւը արդէն
տեսած ու կարգացած է ։

Պարտնայք Վնանուր որդիք և ընկերք յիշեալ
օրագրութեան գործակալները Պոմպայի ։ գրած են
մեզի ։ որպէս զի ստորագրողներ գտնանք հոս ու
ճալայի կողմերը ։ ուստի մենք ալ վառահանալով
ձեր ազգասիրական նպատակներով թեանք ։ ու գը
նելով հոս նոյն գործակալներուն յատուկ գիրը ։ կը
խնդրենք որ նպատակաւորօրէն ըլլաք սա ազգագրու
գործունէութեանը ։ Յիշեալ օրագրութեան տարե
կան գինը 120 դրուս է կամ 12 Պոմպայի կանխիկ
հատուցանելի ։ Թղթատարին ծախքէն 'ի դուր ։ որ
կրնայ նոյնչափ ըստակի հասնել բոլոր տարին ։ բայց
մենք սա գործին ալ աւելի յաջողութեան համար ։
պատրաստ ենք ամեն մէկ օրինակին մէկ մարգի
ծախքով միայն յանձնել զանկա ստորագրողնե
րուն ։

'ի Սնկապոլի ։ 5 օգոստոս 1841 ։

(Ստորագրեալ) Սէթ եղբայրք ։

Պոմպայէն սեպտեմբեր 19 թիւով գիր աւելնք
Վրշապայի ճանապարհով ։ որ հետեւեալ ըւ
րերը կուտայ մեզի ։

« Սեպտեմբեր 15 ին Վարդապարտ ըստ շրջանաւ
հասաւ հոս Վնանալինէն ։ որուն մէջն էին նախկին
գործակալը անգղիացու Վրշապ հրամանատարը ։ ու
սրը Վրշապ Պրէմիւրը ։ Վրշապ շրջանաւ իմացանք
Թէ ։ սըր Հենրի Բոտինջեր նոր գործակալը ։ ու
ծովապետ Բարբըրը Վնանալին հասեր են ։ Որ

կուղեւոր մէկ բարի վախճան մը տալու համար չի
կա՞ն մը արդեօք անանկ ազգասէր անձիք ։ Թէ աշ
խարհականներէն և Թէ եկեղեցականներէն ։ որոնք մեր
հետը արտասուալից աչք ։ բաժնեւոր երկու կողման
ցը աղաչեն ։ պաշտօնի ։ որպէս զի ներդրումը ըլլան
մեկըմէկու վրայ ։ սիրտներէն խելով ու տեսութիւնը
հասնեն ։ հաշտութիւն միմեանց հետ ։ ու միմեան սիրով
ազգին բարեկարգութեանը ու յառաջագիտութեանը հո
գան ։ Չի կա՞ն մը անանկ հայրենասէր մարդիքներ ։
որոնք 'ի սեր ազգին խոնարհութիւն ընեն ։ անձնա
տուր ըլլան ու քաղցրութեամբ աշխատին միաբանեցը
նելու զանոնք ։ Վրշապ գիրաւորած սիրտ ունին երկ
պառակեալ երկու կողմ ալ ։ բարեկութիւններ կ'ընայ
'ի հարկէ ։ ու խաղաղութեան արշալոյսը իր պայծա
րութիւնը կը ծագէ ազգին վրայ ։

Լնանք ալ մեր ազգին մէջ սեր ։ միաբանութիւն
ըլլալ ըսելով ու յառաջատուութեան մէջ իյնալով ։ ի
րաւունք է մի անգղայ ու անիոյթ սիրտով զննել (սէյր
ճի ըլլալ) ազգին կործանմանը ։ աշխատէ 'ի թող տալ
որ ըստ ամենայնի նախապէք ըլլայ օտար ազգերուն
ստիճակը ։ Վրշապի նախահարք մեր ։ սրբաւոր Հայրա
պետ և բարեպաշտ իշխանք ։ նոյնցէք անգամ մը եր
կինքէն ։ մեր ազգին երկպառակութեան դժբաղդ վիճա

Հենրի Բոտինջերը ինքն յայտարարութիւն մը հը
րատարակել է Թէ ։ նախկին գործակալին ձեռք
չ'ենացուց հետ եղած դաշնագրութիւնը ։ պատերազ
մին դադարեցնելու համար ։ հաստատ պիտի մնայ ։ մին
չէ որ չ'ենացիք իրենց կողմանէ խաղաղութիւն ը
նելով պատճառ տան զանկա ավերելու ։ ան առնեն
ալ աւելի զօրքով սաստիկ պատերազմ ըլլալու է ։
'ի որ գործակալը յայտնէր է նաեւ իր գիտատուութիւ
նը ։ Թէ հաստատ ու պատուաւոր հաշտութիւն ը
նելու համար չ'ենացուց հետ ։ վերջին խտրութեամբ
ու աւանց խնայելու պատերազմ ընելու է ։ Թէ որ
հարկը պահանջէ ։ Վնոր համար զգուշացուցեր է
բոլոր հպատակները Վրշապի տեսութեան ։ որպէս
զի հաւատարմութիւն չ'ընեն չ'ենացուց առաւտուրին
ու ուրիշ գործունէութեան մէջ ։

Հօնկ Վոնկ ըստ բաղաբը ։ որն որ անգղիացու
ձեռքն է ։ մէկ կերպ սաստիկ աշխուժութիւն եղեր
է ։ որ չ'ենաց լեզուով Տայֆուն կ'ըսին ։ ու մեծ վը
նաս տըւեր է անգղիացի նաւերուն ու անոնց մէկ քա
նին ալ խորտակել է բոլորովին ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԵՂԵՍՏԱՆ

Պոմպա ։ 19 Սեպտեմբեր 1841 ։

Վրշապ ։ Բրտոշիւր ըստ նաւը 900 սէփէթ ա
Ֆիօն բեռնաւորութեամբ տակէ ։ Ելաւ Վնանալին երթա
լու ։ սա պատճառով ։ ապրանքին գինը քիչ մը
բարձրցաւ ։ Թէպէտեւ երեւի փոփոխութիւն մը
չ'ըղաւ տակալին ։ Վրշապ թիւով եղած հաշիւնե
րէն քաղաքի մէջ եղած աֆիօնը յայտնի է ։

Վնան տարւելէ մնացած է ։ 6667 սէփէթ ։
1840 մայիս 25 էն մինչև 22 սէպ
տեմբեր 1841 ։ եկածը ։ 19559 ։

Ընդ ամենը 26226 ։

Գուրս ելածը
1840 մայիս 25 էն մինչև 21 սէպ ։ 1841 21596 սէփէ
22 սէպտեմբերէն 1841 ։ մինչև 28 193 ։

21789 ։

Հիմակ կայ քաղաքը ։ 4437 ։

26226 ։

կը ։ ու հայրաւոր գթալով մեր վրան սերը ու խաղաղ
թիւնը հիմակ ալ քաղաքէն ։ Սեր աղաք ։ դոք լաւ կը
ճանաչէք ։ պարկեշտ ու հեղաւոր է ։ գործակալ է ։
գիրաւ կը համոզվի ։ գիրաւ կը զիջանի ։ միայն Թէ ազ
գասէր ու ջերմեանդ հոգի մը առանց կողմնապահու
թեան ։ անկեղծ սիրտով ու մտերմութեամբ ։ ճշմարտու
թիւնը ։ սերը ու միաբանութիւնը խոնարհութեամբ
արտասուալից աչք ու ազգու և կենդանի խօսքերով
քարոզէ ։

Վնան ազգին մէջ ։ ամեն ժամանակ երկպառակու
թիւնը ու խռովութիւնը պակաս եղած չէ ։ նաեւ լուսա
ւորեալու գիտուն ազգերուն մէջ ։ ստիկա ամօթ բան մը
չէ ։ բայց ամիսսալու արժանին ան է որ ։ ազգասէր մէկը
չի գտնուիր ։ որ կենքը անգամ վտանգի մէջը դնէ ։ ոչ
Թէ խռովութիւնը ալ աւելի բորբոքելու ։ այլ միաբանու
թիւնը կրկին հաստատելու ազգին մէջ ։ Թէ որ ասանկ
ճշաշխարհիկ պաշտելի անձ մը գտնուիր ։ իրաւոր անոր
յիշատակ արձան կանգնելու պարտաւորութիւն կունեն
նայինք ։ Կարգանք անգամ մը հաղթանակեց պատմու
թիւնները ։ որ տեղ դարմանալով տեսնանք պիտի Թէ ։
բանի երեւելի անձիք իրենց կենքը անգամ զոհեր են
հայրենեացը պայծառութեանը ու յառաջագիտութեանը
համար ։ Իսկ մենք Թէ ։ աշխարհականք և Թէ եկեղե

Կարձաթայէն կը գրին թէ, աս օրերըս քիչ մը աֆիօնի առուտուր եղաւ. քանի մը վաճառական գնոյ առին աս ապրանքէն, որ պահէն ու ետքը ալ աւելի գինով վաճառեն. երևումները լաւ է, թէ պէտ է շատ ապրանք չի խրկուիր Չինիմաչին:

ԱՆԳՂԻՒՄ

1 իւլիոսի, 26 Ապրիլի:

Բամպակ: Խիստ շատ առուտուր եղաւ աս շաբաթ, ու երևումները լաւ է. որովհետեւ քաղաքիս մէջը եղած բամպակը օրէ օր կը քրչի, ու դուրսէն քիչ ապրանք կուգայ: Մէջըստորէն եկած լուրերը լաւ են. բամպակեղէն և ուրիշ ձեւազարդ ապրանքներ շատ կը ծախվին երբ. նմանապէս և բամպակ մանածները կուղին. բայց դժբաղդաւ բար ըստակ քիչ էլ լըսուին համար: հարկաւորապէս գործառնութիւնները մէկէն ի մէկ չեն կրնար երևիլ փոփոխութիւն մը ընդունել: Իս շաբաթ 29,990 պալեա բամպակ ծախվեցաւ, ու միայն 1965 պալեա գուրսերէն եկաւ:

1 օնտա, 1 շոկտեմբեր:

Շաբաթ: Հասարակօրէն գիները բարձրացան. ճերմակ շաբաթը 1 շէլին աւելի, ու թխարդոյնը կէս շէլին աւելի ծախվեցաւ. նմանապէս Սօրիս կղզիին, ու Պէնկալայի շաբաթը 1/2-1 շէլին բարձրացաւ ըստ տեսակին:

Խաճկէ: Ս'եր երկիրներուն խաճկէին գիները հաստատ կը մնան, որովհետեւ ծախու քիչ ապրանք հանեցին. բայց Հնդկաստանինը՝ քիչ մը իջաւ. խաճկէին երևումները լաւ չէ, որովհետեւ խիստ շատ ապրանք կայ: Երկու տարի խաճկէ պալու չըլլայ:

ցականք քիչ մը խոնարհութիւն անգամ ընել չենք ուզեր:

Քրիստոս խոնարհեցաւ. մինչև իր աշակերտներուն ոտքերը լուսաւ. ուստի մենք ալ մեր եղբայրներուն ու բոլոր մեր ազգին մէջը միաբանութիւնը հաստատելու համար, թէ որ հարկը կը պահանջէ, երկու երկպառակեալ կողմերուն կը պարտաւորինք խոնարհութեամբ աղաչելու, թէ և պատուով, աստիճանով, ու կարգով մեծ ըլլանք: Իհա առնք են ձմարիս աղաւթութեան նը շանները. ասանկ կը լըսյ անկեղծ հայրենասիրութիւնը: Բայց ի նչ ըսենք՝ աղաւթութեան, հայրենասիրութեան կրակը, բոլորովին մարած է մը մեր սրտին մէջը. ո՛չ, մենք աղ բանին չենք կրնար աւտալ. կարելի է որ Երջալըս Երարատեանին բարեսէր յորգորանացը կը պատէին հայրենասէր անձինքները. ահա անկա չի կրցաւ ալ աւելի ժամանակ համբերել իր ցուակցութիւնը յայտնելու. երանի թէ անոր աղաւթութեան անկեղծ խօսքերը ներգործութիւն ընէին թէ մեծերուն և թէ պղտկաներուն սրտին մէջը: Հասարակութիւնը լաւ գիտէ թէ, մեր նպատակը, մեր միակ ջանքը ու աշխատասիրութիւնը ազգին պայծառութիւնը ու յառաջագիմութիւնն է առանց կողմնապահութեան. ուստի կը յուսանք թէ ներողամիտ կը լըսն աղաւթութեան, թէ որ անդիտութեամբ, կամ աղաւթութեան եռանդէն շարժելով մեր սահմանէն դուրս կըլլանք երբեմն ու իբրու թէ համար տըւած կըլլանք անանկ անձինքներու, որոնցմէ մենք դառ առնել կը պարտաւորինք:

Ղ. Գ. Պ.

քաղաքիս մէջի եղածը բաւական է մեզի: Իճուրդը 3000 չուպալ Սէն Տօմինկօ ծախվեցաւ 38-41 շէլին ըստ տեսակին:

Բամպակ: 1 իւլիոսի լաւ լուրերնիս լաւ ըլլալով, գիները հաստատ մնացին ու բաւական առուտուր ալ եղաւ. 2200 պալեա Սուրաթի ու Սաուրասի բամպակ ծախվեցաւ 3 3/4 և 4 3/4 ըստ տեսակին, ու 280 պալեա Սէն Տօմինկօ 5 1/2:

ԳՆԱԳՂԻՒՄ

Հալը, 28 Ապրիլի:

Բամպակ: Թէպէտեւ շատ առուտուր չեղաւ աս շաբաթ, բայց և այնպէս մէկմէկու վրայ հաշիւ ընելով, օրը 900 պալեա ծախվեցաւ: Ինքզինքէն եկած լուրերը աս ապրանքին վրայօք լաւ էին, ու գիններն ալ կը բարձրնային: Բայց դուրս խրկելու համար կուրքերը խիստ քիչ ըլլալուն, ու վարձքերը շատ ըլլալուն պատճառով, երևելի փոփոխութիւն մը չընդունեցին բամպակները: Իս շաբաթ ընդ առմանը 5391 պալեա ծախվեցաւ զանազան տեսակի, ու 3566 պալեա գուրսերէն եկաւ:

Սարսիկա, 9 Շոկտեմբեր:

Բամպակ: Քիչ առուտուր եղաւ աս շաբաթ, ու գիններն ալ թուլ են. 510 պալեա Քրքալուսի միջակ ապրանք ծախվեցաւ 80 Ֆուանք յիսուն քիլոկրամը, հարուրին 11 վար ինչեցունելով. նաև 8 պալեա Սօպուսա լաւ ապրանք 85 Ֆուանք հարուրին 2 վար ինչեցունելով: Ինչպիսի տարվան Սօպուսայի բամպակները հասարակօրէն գէշ ըլլալով, աս տեսակը գործածող ֆապրիքաները, ըսկան ուրիշ բամպակ ունէլ, աս պատճառի է որ, Սօպուսան օրէ օր իւր յորդը կորսնցուց:

Թիֆթիք: Լաւ ապրանքը միշտ կուղվի. Ինչ կիլիզու տեսակին գինը՝ 2 1/2-2 3/4 է կէս քիլոկրամը. Հորանուայի տեսակը՝ 1 1/2 Ֆուանք:

Ղէհրի: Քիչ մը թուլ է. աս օրվան արժողութիւնը 2 1/2-3 1/4 Ֆուանք է ըստ տեսակին:

Մետաքս: Ս'ի և նոյն վիճակի մէջ կը գտնուի. աս շաբաթ 50 պալեայի չափ գանալ ան տեսակ ապրանք ծախվեցաւ. Պրուսայինը՝ երկուս խալպան 16-17 1/2. Ս'էշուտու երկուս խալպան 17 1/2. ևս կարճ խալպան 18 1/2. Պարսկաստանինը՝ 14-15 1/2 ըստ տեսակին. Ս'էլանիինը՝ 17-17 1/2. Պարսկալպուրինը՝ 14 Ֆուանք կէս քիլոկրամը:

Օմիւնիա, 24 Շոկտեմբեր:

Քաղաքիս առուտուրը գրեթէ մի և նոյն վիճակի մէջ կը գտնուի, ու մեր վերջի թիւէն ետքը՝ նը շանակելու արժանի նոր փոփոխութիւն մը չեղաւ. անոր համար աս անգամ հարկաւոր ծանուց անլիք չունինք:

ՃԱՆՈՒՑՈՒՄ

Պ. Օգոստոսի 1 լամպիս, նախկին ուսուցիչը յուսարէն լեզուի սուրբ Ս' երրորդեան վարժարանին, բանասիրական տեսակի մը տպել կուտայ ամիսը անգամ մը՝ յունարէն հասարակ լեզուաւ, բայց ընտիր ոճով գրուած, որու մէջ զանազան հարկաւոր գիտելիքներ կան:

Ուստի կը յուսանք անշուշտ որ յոյն գիրութեան տեղեկութիւն ունեցող հայազգի ուսումնականները կը հաճին յիշեալ աշխատասիրութեանը ստորագրելու, ուսկից շատ մեծ օգուտներ կրնան քաղել:

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ Խլիթրու համար 30 ղուաուէ է. ուրիշ քաղաքներունը՝ 40:

Հանգուցեալ Տէր Յովհան Սարգսեանին Ոսկի Ղար անուն նորատիպ գիրքին որոշեալ գինը՝ 20 ղուաուէ է, ու կը գտնուի Խլիթր Սուրբ Ս' երրորդեան դրպարատունը ու կոստանդնուպոլիս Ինչամաճեան յարգի Վեօրգ աղային գրատունը, որ է Լամա ալմըն Ղէպէլ արքայի խանը: Գիշեալ չափաբերական աշխատասիրութիւնը, որ Հայաստանին Ոսկի Ղարուն այսինքն՝ անմեղութեան ժամանակին վրայօք գեղեցիկ ու բանաստեղծական ոճով կը խօսի, 470 երես է չորս ծալ պատական թղթի վրայ. ասկէ ի դատ հեղինակին հաւատարմութեան ալ աս գործին առջնորդած է: Կը յուսանք որ բոլոր հայազգի ուսումնականները, մանաւանդ զմիւսնադիւնները՝ փափագանք գնոյ տունէն պիտի իրենց հանգուցեալ վարժապետին շինած գիրքէն, որուն ուսումնական երախտիքը յիշատի խիստ շատ եղաւ քաղաքիս հայազգի բնակիչներուն վրայ:

Խլիթր Տէվրիշ օղու խանին մէջը վարժարան մը բացվիք, ուր տեղ գաղղիական ու խալկական լեզուներուն համար, ու կրկնատուար վաճառականութեան արհեստին, և թուրքանութեան դաս կը տրվի. աս գիտութիւններուն վարժապետը յարգի Կօստին Թէլաթիինիսիւր է: Կաւ հեղինակն ու պարզ յունական էլին համար յառուկ դասատու կայ, որնոր յարգի Պաթիօս Բեկրատիս է, աշակերտ հանգուցեալ բարեհաջակ Լալամին: Ուստի ո՛վ որ կուզէ կրնայ երթալ յիշեալ խանը, ու վարժապետներուն իրենց հետ խօսակցել անական համար. որնոր, կը կարծենք թէ, չափաւոր ըլլայ պիտի:

ԱՐԴԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ. Ը (Օրագիրը)

շաբաթը անգամ մը կը տրպի:

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 ղուաուէ է, կանխիկ. ով որ ուզէ կրնայ ստորագրվի:

Խլիթր՝ օրագրութեան տպարանը:

Պալա՝ Ս'էզիլ խանը Խլիթրի Սաւալանեան Ղապի աղային գրատունը:

Պարսա՝ Ք. պաքճեան Սաթիֆէս ու Ղրիգոր աղայից մաղաղան:

Լալեքսանդրիա՝ Լալազանեան Վարապետ աղային մաղաղան:

Հօպպէ (Լաֆա) մեծագետնու Սուրատ Լալային գրատունը:

Թրեմա՝ Լըրեան Ղրիգոր աղային գրատունը:

Լըրուա՝ Հակոբճանեան աղայ Սարգսին մաղաղան:

Լալա՝ Ք. Բեկրատիսից Հարութիւն աղային մաղաղան:

Տիարպէքի՝ Պարսն Վամիսնոսին մաղաղան:

Լալա՝ Պըլքըրեան աղայ Եղբարց մաղաղան:

Պաշտա՝ Լ'նդիոյ առաջին թարգման աղայ խօսիկն առնը:

Ղաւրէժ՝ Լալանեան Վաղարեանց Հակոբ աղային վաճառատունը:

Պամպա՝ յարգի պարոնաց Լալանոյ որդեաց և ընկերաց փաճառատունը:

Ո՛վ որ ուզէ կրնայ մասնաւոր բան մը տպել տալ Լալալայ Վարապետին մէջ՝ 40 փարայի հատուցանելով ամեն մէկ տողին համար. թէ որ տրպիլու բանը արժանաւոր համարի օրագրութեան վերատեսուչը:

Դ ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՏԵՓԵՆՈՍԻ ՊԵՊՈՆԵՆ: